

Utskottet får alltså hemställa,

att Riksdagen måtte i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t ville låta utreda, huruvida i vår lagstiftning kunde införas föreskrift om så kallad vilkorlig frigifning, samt, derest Kongl. Maj:t skulle finna sådant lämpligt, låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag i nämnda syfte.

Stockholm den 28 april 1894.

På lagutskottets vägnar:

L. ANNERSTEDT.

N:o 64.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och framläggande af förslag afseende införande af vilkorliga straffdomar.

I en vid sistlidne riksdag väckt motion anförde herr O. Andersson i Hasselbol:

Det vilkorliga domfällandet för mindre förbrytelser vunne allt mera erkännande uti de civiliserade länderna och har senast blifvit lagfäst äfven i Frankrike.

I staten Massachusetts i Nordamerika och i Belgien, der det vilkorliga domfällandet varit längst bepröfvadt, hade det lemnat ett särdeles godt resultat, i det att icke mer än omkring 2 % af de sålunda dömda hafva återfallit i brott.

Att resultatet af ett sådant domfällande i synnerhet för första resan

brott och mindre förbrytelser skall verka så välgörande, det synes vara helt naturligt, ty i en sådan dom är inlagd en tydlig kärleksbevisning, hvilket alltid verkar välgörande på den, som deraf blifver delaktig, äfvensom att en sådan dom skulle stå som en varnande väktare öfver den brottslige, alltid manande honom att vandra ostraffligt sin väg fram, om han vill undgå att drabbas af den dom, som, i händelse han ännu en gång komme i delo med strafflagen, med dubbel tyngd faller öfver hans hufvud. Deremot synes det korta fängelsestraffet icke allenast onyttigt, utan genomgående skadligt; det nedsätter personen i egna och andras ögon, försvagar hans känsla af egen värdighet, och hans moraliska spänstighet är nedbruten. Efter undergåendet straff återvänder han till sitt hem vanärad; stundom kan han ej mera finna sitt lefvebröd, han har förlorat sin plats hos landtmannen eller på verkstaden, eller ock hafva kunderna öfvergifvit honom. Dagsverkaren har sin enda styrka i arbetets regelbundenhet, endast denna gör det möjligt, att hans dagliga behof kan tillfredsställas. Dömes han nu till fängelset, rubbas alla villkoren för hans existens; från denna stund har han förlorat sitt fotfäste i lifvet; modlöshet inställer sig, och han söker sin tröst i glaset. Han befinner sig redan på det sluttande plan, som leder till lösdrifveri och återfall i brott.

Det villkorliga domfällandet deremot är först och främst en varning, jemväl i betydelse af tillrättavisning; men det är äfven mycket mera, ty det fastställer det straff, hvartill den tilltalade gjort sig skyldig, och hotar honom att, första gången han å nyo begår en straffbar förseelse, det ådömda straffet skall i hela dess vidd gå i verkställighet. Straffet eftergifves icke, det endast uppskjutes, men är dock såsom straff i allmänhet underkastadt preskription, eller med andra ord lemnar den brottslige tillfälle att på fri fot genom sin obrottsliga vandel aftjena detsamma, och genom uppskofvet förringas icke straffet i och för sig, ty om den villkorligt dömda under preskriptionstiden gör sig skyldig till nytt straff och det villkorligt ådömda straffet således utan reduktion sammanlägges med det senare, så blir straffeffekten större och känbarare, än om hvartdera straffet verkstälts på sin tid.

Chefen för det belgiska fängsväsendet, som varit i bästa tillfälle att på nära håll studera det villkorliga domfällandet, rekommenderade detsamma på det varmaste till efterföljd. Hotet om verkställighet i händelse af återfall, hade han bland annat vid ett tillfälle yttrat, vore en vida starkare tygel på brottsligheten än det verkliga straffet. Sjelfva domen vore tillräckligt repressiv emot ringare bedrägerier, obetydliga tjufnadsbrott, våldsamheter och injurier, och saknade ej heller preventiv verkan emot personer, som ännu bära fruktan för att stå tilltalade inför domstol. La-

gen vore ett korrektiv emot öfverdrifterna i ett straffsystem, hvars resultat vore att fylla fängelserna med en hop menniskor, som helt hastigt passerade dem, ofta till ohjelpig skada för deras egen framtid, alltid utan något gagn för samhället, och bland alla de olika medel, som blifvit föreslagna till inskränkning i användandet af de gagnlösa och skadliga fängelsestraffen af kort varaktighet, vore det vilkorliga domfällandet det enda praktiska.

Vid 1890 års riksdag väckte motionären förslag, att Riksdagen ville besluta en skrifvelse till Kongl. Maj:t om utarbetande och framläggande för Riksdagen af ett förslag till sådan ändring af strafflagen, att vilkorlig framtidsdom blefve införd för första resan begångna mindre brott och förseelser. Denna motion blef af samma Riksdags lagutskott behandlad i utlåtandet n:o 49, deri utskottet erkänner, att förslaget vore förtjent af lagstiftarens uppmärksamhet, men ansåg sig icke kunna för närvarande tillstyrka en skrifvelse, och ansåg en sådan skrifvelse mindre behöflig, då frågan redan understälts Kongl. Maj:ts pröfning genom en den 24 februari 1890 till Kongl. Maj:t ingifven framställning af chefen för fängvårdsstyrelsen. Men som det icke försports, att Kongl. Maj:t tagit saken i öfvervägande, och som motionären vore fast öfvertygad om nyttan af en lagändring i det syfte han framställt, och sakens framgång skulle väsentligen befordras, om Riksdagen uttalade sig för en lagändring i angifna syftet, har han icke tvekat att å nyo väcka förslag i detta ämne, under åberopande jemväl af motiveringen till motionen vid 1890 års riksdag.

Motionären vore emellertid ingalunda okunnig om, att just under de sista åren i utlandet mycket tvistats om ändamålsenligheten af vilkorligt domfällande samt att dervid bland ansedda fackmän stridiga meningar förekommit, äfvensom att en högt aktad svensk jurist sökt ådagalägga, att frågan för närvarande saknade betydelse för den svenska lagstiftningen. Möjligen skulle man häruti vilja finna ett skäl för att antingen ännu en gång undanskjuta förslaget eller ock alldeles afvisa det. Motionären tillåter sig då framhålla, att dock ingen gittat bestrida, att de kortvariga frihetsstraffen äro förknippade med så stora olägenheter och vådor, att det måste te sig som en bjudande pligt att taga denna fråga i snart och allvarligt öfvervägande. Hvad åter beträffar påståendet, att särskildt frågan om vilkorligt domfällande skulle sakna betydelse för oss, så är detta påståendes riktighet ingalunda bevisad dermed, att man, såsom den ofvan nämnde författaren, framhåller, att många framstående utländske förkämpar för det vilkorliga domfällandet anse denna straffart icke vara tillämplig, då fråga är om böter, som skola förvandlas till fängelse, samt uppvisar, att hos oss i olikhet med i utlandet ojemförligt största delen kortvariga

frihetsstraff just är förvandlingsstraff. Ty till en början är dock ett faktum, att just i det land i Europa, der man först infört denna straffart och sedermera äfven mycket prisat den, eller Belgien, tillämpas vilkorligt domfällande äfven på bötesstraff. Men vidare och framför allt lär det väl vara oemotsägligt, att ett kortvarigt frihetsstraff är en lika olämplig straffart äfven då straffet uppkommit genom förvandling af böter, samt att därför sjelfva hufvudfrågan, eller minskningen af de kortvariga frihetsstraffens användning, ingalunda hos oss har mindre betydelse än i andra land.

Deremot hade motionären ansett, att på grund af det ofvan anförda förslaget borde få en något vidsträcktare omfattning, så att regeringen anmodades att undersöka frågan om de kortvariga frihetsstraffen i hela dess vidd samt föreslå lämpliga åtgärder till de nuvarande missförhållanden afhjelpande, der sådant kunde ske, genom införandet af vilkorligt domfällande, och eljest, om sådant funnes lämpligt, genom andra straffarter.

Slutligen tillät sig motionären framhålla, att då Sverige hittills ansetts stå så högt på fängvårdens område, borde man väl i en så vigtig fråga som denna icke endast vänta på utlandets utredningar och rön, utan anse sig mäktig att sjelf taga saken i öfvervägande med ledning af vår inhemska erfarenhet.

På grund af hvad sålunda anförts, föreslog motionären,

att Riksdagen måtte hos Konungen anhålla, att Konungen ville låta utreda och undersöka, i hvad mån de hos oss förekommande kortvariga fängelsestraffen må kunna ersättas med det i vissa utländska lagar stadgade vilkorliga domfällandet eller andra lämpliga straffarter, samt till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill en sådan undersökning kunde föranleda.

Uti en vid innevarande riksdag väckt, till lagutskottets behandling hänvisad motion, n:o 40, förnyar herr *Andersson* sin vid sistlidet års riksdag väckta motion med erinran att densamma blifvit af Andra Kammaren bifallen, och åberopas till stöd för motionen hufvudsakligen följande:

Det vilkorliga domfällandet har, såsom förut erinrats, numera under olika former införts i flera länder. Öfverallt, der man pröfvat dess verkningar, har man varit mycket tillfredsstäld dermed och mycket prisat dess välsignelsebringande inflytande. Förunderligt är det då i sanning, att man här i landet icke ens vill anse saken förtjena en närmare utredning. Ty obestridligt lär väl vara, att vi ingalunda sakna anledningar dertill.

Lagutskottet vid 1893 års riksdag har visserligen, under hänvisning till diskussioner vid juristmötet i Köpenhamn, sökt bestrida detta, och der-

vid bland annat uppgifvit, att den förnämsta anledningen till det villkorliga domfällandets införande i främmande länder varit att söka i oviljan deröfver, att äfven den första gången till ett kortare fängelsestraff dömde i dessa länder utsatts för gemensamhetsfängelsernas besmittande inverkan. Detta är dock till en början icke riktigt, ty hvarken i Amerika eller ännu mindre i Belgien och, efter hvad jag tror, icke heller i England lär något dylikt förekomma. Men derjemte innebär detta påstående, enligt mitt förmenande, ett fullständigt förbiseende af sakens rättsliga innebörd, som ligger deruti, att det första straffet så ofta verkar raka motsatsen mot hvad det borde verka, alldeles oberoende af, att den dömde icke insättes i gemensamhetsfängelse. Detta fängelsestraff är nemligen ej tillräckligt långt och kan ej heller af lätt insedda skäl göras tillräckligt långt för att hos den brottslige alstra en djup ånger och en fast föresats att börja ett nytt lif. Men det är deremot fullt tillräckligt för att på den sakfäldes panna, ofta för lifstid, sätta brottets kainsmärke. Huru ofta inträffar det icke, att en yngling just vid den ålder, då lagen anser honom fullt tillräknelig för sina gerningar och i öfverensstämmelse dermed mot honom rigtar sitt straffhot i hela dess vidd, faller offer för de frestelser, som just vid denna tidpunkt i så rikt mått möta honom i lifvet, och mot hvilka han just då ofta eger så ringa motståndskraft, och att han i följd häraf och i saknad af ett godt föräldrahem, eller kanske rent af under inflytande af ett dåligt sådant, råkar i dåligt sällskap och slutligen i ett ögonblick af lättsinne förledes att deltaga i ett brott, som på några månader förflyttar honom inom fängelsets murar? Det kan ju hända, att han genom denna akt af rättvisa blir en bättre människa. Men allt för ofta, olyckligtvis, blir resultatet ett helt annat. När han utträder ur fängelset, mötes han icke blott af samma frestelser och samma omgifning som förut; han står derjemte inför något, som icke fans tillföre. Han har blifvit brännmärkt såväl i sina egna som i andras ögon, och den som kommer ut från fängelset finner svårligen någon lönande arbetsförtjenst; arbetslösheten alstrar hos honom nöd, förtviflan och trots, och inom kort hamnar han åter i fängelset, och sedan går resan raskt utföre, till dess man står inför den förhårdade vane brottslingen, det straffande samhällets mest hopplösa företeelse.

Motionären ansåg därför, att man ingalunda med fog kunde påstå, att vi icke i vårt lands lagstiftning och deraf alstrade företeelser hafva anledning att taga den väckta frågan i allvarligt öfvervägande.

Motionären erinrade om ett beaktansvärdt uttalande i frågan under debatten i Andra Kammaren. En dåvarande ledamot af kammaren, som vore chef för en af våra största fängenvårdsanstalter, och som egde erfaren-

het på detta område, yttrade nemligen bland annat: »Om en sådan lag, som den nu ifrågasatta, skulle komma att införas, är jag alldeles förvissad om, att en stor del af dessa unga brottslingar, som nu dömas till fängelsestraff för mindre tjufnadsbrott, aldrig skulle återkomma till domstolen. Ty jag öfvertygas derom, att den vilkorliga domen skulle innebära ett tillräckligt korrektiv för dem, och på samma gång äfven fästa föräldrarnes och målsmännens uppmärksamhet på, hvilken väg de brottslige beträddt, och göra dem mera angelägna att följa och öfvervaka dem». Detta anförande af den erfarne fängvårdsinmannen torde äfven utgöra ett tillfyllestgörande svar på den af lagutskottet förlidet år mot det vilkorliga domfällandet anförda invändningen, att det icke vore nog kraftigt för att »göra intryck» på den brottslige. På ett annat, af utskottet jemväl anfördt skäl, eller att den genom brottet förorättade skulle känna sig upprörd öfver att »lagöfverträdaren lemnades utan näpst», tillät sig motionären svara, att, om den förorättade kan vara så tanklös och oförståndig, att han harmas öfver att den brottslige behandlas på det sätt, som bäst synes möjliggöra hans förbättring, så bör staten lemna detta utan allt afseende, enär det för staten måste vara oändligt mycket viktigare, att en ung brottsling blir räddad från lastens bana, än att en dylik målsegande icke känner sig fullt tillfredsstäld. Och hvad slutligen beträffar utskottets jemväl anförda invändning, att det vilkorliga domfällandet skulle gifva anledning till en rättsolikhet i behandlingen af lika svåra förbrytare, hvilken ej kunde undgå att såra det allmänna rättsmedvetandet, anmärkte motionären, att ett sådant omdöme icke kunde fällas, med mindre man totalt förbisåge såväl syftet med som motivet för det vilkorliga domfällandet, samt att det allmänna rättsmedvetandet i alla händelser antagligen icke skulle uppröras öfver detta mer än öfver den så ofta förekommande företeelsen, att två under lika omständigheter begångna och i öfrigt lika brott af olika domstolar ådömas med högst olika straff.

På grund häraf och med vördsamt hänvisande i öfrigt till hvad motionären förut i sina vid 1890 och 1893 års riksdagar i ämnet väckta motioner anför, hemställde motionären,

att Riksdagen måtte hos Konungen anhålla, att Kongl. Maj:t ville låta utreda och undersöka, i hvad mån det i vissa utländska lagar stadgade vilkorliga domfällandet må finnas lämpligt att i vår lagstiftning införas, samt till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill en sådan undersökning kunde föranleda.

I sitt utlåtande n:o 51 vid sistlidet års riksdag yttrade utskottet:

»Det villkorliga domfällandet (condemnation conditionelle) har endast en kort tid varit tillämpadt i den utländska lagstiftningen. Systemet infördes nemligen första gången i Amerika genom en lag för staden Boston år 1878, hvilken lag 1880 efterföljdes af en lag för hela staden Massachusetts. Enligt dessa lagar kan domstolen, när den i ett mål af straffrättslig beskaffenhet finner grund för det antagandet, att brottslingen utan straff skall för framtiden uppföra sig väl, underlåta att afkunna straffdomen och i stället för viss tid ställa brottslingen under polisuppsigt. Uppför han sig oförvitligt under pröfningstiden, bortfaller straffet definitivt. Gör åter brottslingen under nämnda tid sig skyldig till någon ny förseelse, dömes han till straff äfven för det först begångna brottet. Det amerikanska systemet, som jemväl erhållit en något modifierad tillämpning i England, kännetecknas sålunda deraf, att domaren icke från början bestämmer straffet utan inskränker sig till att uppskjuta domens afkunnande, så länge som den tilltalade uppför sig klanderfritt. I andra länders lagstiftning, och särskildt i Belgien, har systemet antagit den form, att icke sjelfva straffdomen men väl straffets verkställighet uppskjutes. I Belgien bestämmer lagen den 31 maj 1888, att, då ett — vare sig omedelbart eller efter förvandling — ådömdt straff icke öfverstiger sex månader, och den dömde ej förut straffats, må i domen föreskrifvas, det straffet ej skall verkställas under viss af domstolen bestämd tid, ej öfverstigande fem år från domens dag. Har under denna tid ingen ny straffdom blifvit utfärdad mot den dömde, är han fri från hvarje påföljd af den förra domen. I motsatt fall sammanlägges det i den första domen bestämda straffet med det i den senare ådömda och båda verkställas.

Angående rättigheten af detta nya system har emellertid under den tid, detsamma varit i tillämpning, mycket skiljaktiga meningar gjort sig gällande ej blott bland vetenskapsmännen inom straffrättens område utan äfven bland dem, hvilka sysselsätta sig med lagskipningen inom samma område.

Utskottet tillåter sig särskildt erinra om den behandling, frågan erhållit vid senaste nordiska juristmötet i Köpenham år 1890, der ändamålsenligheten af införlifvandet af detta system med vår svenska straffrätt blef starkt ifrågasatt.

Sålunda blef der framhållet, att den framgång, som mångenstädes i utlandet kommit den villkorliga straffdomens idé till del, låte förklara sig af den alltjemt växande oviljan mot kortvariga frihetsstraff. I de land, der man för allchanda förseelser slösade med frihetsstraff på mycket korta tider, och der dessa frihetsstraff utstodes i gemensamhetsfängelse, vore en

sådan ovilja ganska förklarlig. Man hade upprörts deröfver, att personer för undergående af straff, hvilka såsom straff betraktade icke kunde antagas vara synnerligen verksamma, prisgåfves åt fängelselifvets besmittande inverkan med dess ödesdigra följder för den bestraffades hela lif. I vårt land existerade emellertid icke samma missförhållanden. Frihetsstraff på kort tid förekomme ej här i jemförlig utsträckning, och alla kortvariga fängelsestraff, vare sig omedelbart ådömda eller förvandlingsstraff, verkställes sedan mera än trettio år tillbaka i enrum. Hvad särskildt anginge de mera betydande förbrytelser, som betingade omedelbart frihetsstraff eller drygare bötesansvar, så lade anhängarne af det nya systemet en utomordentlig vikt på det hot med framtida bestraffning, som genom den vilkorliga straffdomen komme att hvila öfver förbrytaren, och som skulle blifva en verksam sporre till afhållande från nya brott. Men det vore ej tillräckligt att, i stället för att verkligen straffa, nöja sig med en blott hotelse beträffande framtiden. Brottslingen hade i gerning visat, att ett blott straffhot i och för sig — ty för ett sådant hade han ju varit föremål genom det i lagen stadgade allmänna straffhot — icke gent emot honom vore tillräckligt verksamt. Det fordrades tvärt om kraftigare åtgärder för att göra intryck på honom; man måste låta honom personligen erfara, huru straffet kändes, på det han för framtiden måtte taga sig bättre i akt. Hänsyn måste jemväl tagas till den förorättade, som ej sällan lifligast skulle känna det otillfredsställande deri, att lagöfverträdaren lemnades utan näpst. Systemet skulle slutligen gifva anledning till en rättsolikhet i behandlingen af lika svåra förbrytare, som ej kunde undgå att såra det allmänna rättsmedvetandet, ity att institutets tillämpning skulle bero på särskilda personliga förhållanden, som ingalunda behöfde angifva någon skilnad i brottslig skuld.

Motionären har i sin förevarande framställning föreslagit, att Riksdagen skulle i ämnet aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t. Frågan kan emellertid ingalunda ännu anses hafva erhållit den utredning, särskildt hvad vårt lands förhållanden beträffar, att utskottet finner sig kunna tillstyrka Riksdagen att förorda den ifrågasatta lagändringen; och en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran blott om utredning i ämnet synes utskottet icke vara erforderlig eller lämplig, då Kongl. Maj:ts uppmärksamhet, på sätt motionären sjelf erinrat, redan blifvit fäst på de förhållanden, som i motionen beröras, genom den skrifvelse, hvilken chefen för fängvårdsstyrelsen den 24 februari 1890 till Kongl. Maj:t ingifvit.»

De skäl för sin afstyrkande hemställan, som utskottet i sitt berörda utlåtande anført, synas utskottet fortfarande ega full giltighet, och utskottet har icke af den förnyade framställning i förevarande ämne, som vid denna riks-

dag förelegat till utskottets behandling, funnit sig böra frånträda den ståndpunkt, som af 1893 års lagutskott intogs.

Utskottet får alltså hemställa,

att hvad herr O. Andersson i förevarande motion föreslagit icke må till någon Riksdagens åtgärd för-
anleda.

Stockholm den 28 april 1894.

På lagutskottets vägnar:

L. ANNERSTEDT.

Reservation

af herrar *Kardell* och friherre *Bonde*, hvilka ansett att motionen bort af utskottet tillstyrkas.
